

POREDBENOPРАВNA ANALIZA AKTIVNOG PODMIĆIVANJA U UJEDINJENOM KRALJEVSTVU VELIKE BRITANIJE I SJEVERNE IRSKE

Mijo Galiot, dipl. iur., sudac
Općinski ud u Splitu,
Zamjenik predsjednika Državnog sudbenog vijeća

UDK: 343.352
Ur.: 16. studenoga 2015.
Pr.: 9. prosinca 2015.
Pregledni znanstveni rad

Sažetak

Suprotstavljanje društveno neprihvatljivim postupanjima, poglavito činjenju korupcijskih kaznenih djela, u koje spada i davanje mita, važno je pitanje svakog uređenog pravnog poretka. Središnji dio te politike predstavlja kaznena politika. U ovom radu autor obrađuje kazneno zakonodavstvo Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske s obzirom na pitanje aktivnog podmićivanja kao jednog od temeljnih oblika koruptivnog ponašanja. Prikazujući poredbeno uređenje kaznenog sustava navedenih zemalja, autor će se osvrnuti na osnovne sličnosti i razlike pravnog uređenja pasivnog podmićivanja u Ujedinjenom Kraljevstvu u odnosu na domaći pravni sustav.

Ključne riječi: dar; mito, druga korist; korupcija; organizirani kriminalitet; davanje mita; kažnjavanje; svrha kažnjavanja; kazna; kazna zatvora; kazneni postupak; kaznene sankcije.

1. UVOD

U radu se daje pregled temeljnih značajki kaznenopravne zaštite protiv davanja mita u pravnom sustavu Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske. Iznose se glavna obilježja pojedinih inkriminacija i zakonske politike kažnjavanja u pogledu davanja mita. Naglasak je stavljen na davanje mita u javnoj službi, ukoliko dati sustav u kaznenopravnoj zaštiti protiv davanja mita odražava razliku između aktivnog podmićivanja u javnom i privatnom sektoru.

Polazeći od relevantnih izvora prava, doktrine i sudske prakse, daje se bliža pravno povijesna geneza i osnovne pozitivno-pravne značajke ovih sustava te se iznose usporedni zaključci o sličnostima i razlikama u odnosu na karakteristike hrvatskoga sustava kaznenopravne zaštite protiv davanja mita.

Uvodno, potrebno je dati razloge kojima smo se vodili pri odabiru sustava kaznenopravne zaštite protiv davanja mita u Ujedinjenom Kraljevstvu Velike Britanije i Sjeverne Irske za predmet istraživanja u ovom dijelu rada.

Sustav kaznenopravne zaštite protiv davanja mita u Ujedinjenom Kraljevstvu Velike Britanije (u nastavku teksta: UK) odabrali smo prvenstveno zbog nepripadnosti

kontinentalno-europskom pravnom krugu. Pritom smo se vodili i relativno novijim i cjelovitim zakonodavnim promjenama u tom sustavu do kojih je došlo donošenjem (2010. godine) i stupanjem na snagu (2011. godine) *Bribery Act-a*. Taj je zakon privukao veliku doktrinarnu pažnju. Razlog tomu leži u činjenici što je donio drukčija i cjelovita normativna rješenja u odnosu na ona ranije važeća u UK, dokidajući raniji pluralitet pravnih izvora i oblika inkriminacija, apstrahirajući razlikovanje između privatnog i javnog sektora u pogledu kaznenopravne zaštite protiv mita, proširujući ekstrateritorijalnu primjenu propisanih inkriminacija, i uspostavljajući do sada najcjelovitiji normativni okvir kažnjavanja podmićivanja stranih javnih službenika u okruženju suvremene međunarodne korporativne ekonomije, čime je isprovocirao i usporedbe s mjerodavnim saveznim zakonodavstvom u Sjedinjenim Američkim Državama.

2. UJEDINJENO KRALJEVSTVO VELIKE BRITANIJE I SJEVERNE IRSKE

Pregled temeljnih značajki kaznenopravne zaštite protiv davanja mita u UK-u započinjemo bližom povijesnopravnom genezom, iznoseći osnovne značajke inkriminacija i kaznenopravne sankcije u pogledu davanja mita prema pravnim izvorima važećima prije stupanja na snagu *Bribery Act-a* iz 2010. godine.

Dat će se sistematizacija osnovne odrednice kritike toga ranije važećeg normativnog okvira koje su poslužile kao razlozi pristupanja dugotrajnom procesu zakonodavne reforme koji je okončan 2010. godine donošenjem *Bribery Act-a*. Osnovne odrednice kritike ranije važećeg normativnog okvira povezujemo s izloženim zakonodavnim rješenjima koje je prihvatio *Bribery Act* te sistematiziramo osnovna obilježja propisanih inkriminacija i kaznenopravne sankcije. Najzad, daje se sustavan prikaz osnovnih razlika u odnosu na mjerodavno savezno zakonodavstvo Sjedinjenih Američkih Država.

2.1. Normativni okvir

Normativni okvir kaznenopravne zaštite protiv davanja mita u UK-u, koji je važio prije stupanja na snagu *Bribery Act-a* iz 2010. godine, karakterizira pluralitet i zastarjelost izvora prava. Pluralitet se ogledao u podvojenosti pravnih izvora između *statutory law* i *common law*¹, dok se zastarjelost tih izvora ogledala u tome što se radilo o normativnom okviru koji je u svim svojim bitnim obilježjima uspostavljen na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće.

Što se tiče zakonskih izvora (*statutory law*), *Public Bodies Corrupt Practicies*

1 Radi se o podvojenosti izvora koja je općenito karakteristična za pravo UK-a. Pod *statutory law* podrazumijevaju se zakoni (*acts*) kao opći pravni akti koje je u zakonodavnoj proceduri donio zakonodavac. Pod *common law* podrazumijevaju se pravna pravila običajnog porijekla i stvorena koju su stvorili sudovi kroz sudske odluke koje imaju narav presedana. Usp. Vićan, M. Dunja; Pavić, Z.; Smerdel, B.: Engleski za pravnike, Narodne novine, 2008., str. 6. Usp. Martin, Elizabeth A (ur.): Oxford Dictionary of Law, 5. ed., Oxford University Press, 2003., str. 93., 94. i 447.

Act iz 1889. godine² je, u članku 1. stavak 1., regulirao kazneno djelo pasivnog podmićivanja, dok je stavkom 2. toga članka, na podudaran način, normirao kazneno djelo aktivnog podmićivanja.

Tako se, prema zakonskom opisu iz navedenoga članka 1. stavka 2. *Public Bodies Corrupt Practicies Act-a* iz 1889. godine, radi o kaznenom djelu aktivnog podmićivanja kada svaka osoba koja osobno, putem bilo koje druge osobe, ili zajedno s bilo kojom drugom osobom, koruptivno obeća ili ponudi bilo koji dar, zajam, naknadu, nagradu, ili kakvu drugu korist bilo kojoj osobi, bilo u korist te osobe ili druge osobe, kao poticaj, nagradu ili što drugo u korist bilo kojeg člana, dužnosnika ili službenika bilo kojeg javnog tijela, kako ga definira ovaj zakon, radi toga da učini ili propusti učiniti nešto u odnosu na bilo koje, tekuće ili predloženo, pitanje ili postupanje toga javnog tijela.

Izloženim zakonskim opisom kaznenog djela aktivnog podmićivanja, *Public Bodies Corrupt Practicies Act* iz 1889. godine sankcionirao je aktivno podmićivanje u javnom sektoru, dok je aktivno podmićivanje u privatnom sektoru ostalo izvan njegovog dometa.

Potom je 1906. godine donesen *The Prevention of Corruption Act*.³ Taj zakon je člankom 1. predvidio kazneno djelo aktivnog podmićivanja agenta, propisujući da to kazneno djelo čini svaka osoba koja koruptivno daje ili je suglasna dati agentu bilo koji poklon ili korist kao poticaj ili nagradu da učini ili propusti učiniti bilo koju radnju u vezi s poslovima agentovog principala. Pojam agenta prema zakonskoj definiciji uključuje svaku osobu zaposlenu kod drugog ili koja radi za drugog i osobu koja služi pod Krunom ili javnom vlašću, dok pojam principala uključuje poslodavca.

Ovakvom regulativom *The Prevention of Corruption Act* iz 1906. godine, regulacijom odnosa agenta i principala, te definiranjem pojmova agenta i principala na prethodno navedeni način, prošireno je sankcioniranje aktivnog podmićivanja i na privatni sektor.⁴

Daljnje je izmjene u *statutory law* uveo *The Prevention of Corruption Act* iz 1916. godine.⁵ Najvažnija novota koju je taj zakon donio je propisivanje pretpostavke korumpiranosti. Prema toj pretpostavci, u postupcima protiv okrivljenih za kaznena djela iz *Public Bodies Corrupt Practicies Act* iz 1889. godine i *The Prevention of Corruption Act* iz 1906. godine, kada je dokazano da je novac, dar ili druga korist plaćen ili dan osobi ili ga je primila osoba zaposlena u ministarstvu ili javnom tijelu, od osobe ili agenta osobe koja je sklopila ili zahtjeva sklapanje ugovora s državom

2 *Public Bodies Corrupt Practicies Act* iz 1889. godine, dostupno na <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Vict/52-53/69/section/1>; u nastavku teksta: *Public Bodies Corrupt Practicies Act* iz 1889. godine.

3 *The Prevention of Corruption Act* iz 1906. godine, dostupno na http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1906/34/pdfs/ukpga_19060034_en.pdf; u nastavku teksta: *The Prevention of Corruption Act* iz 1906. godine.

4 Usp. Nicholls QC, Colin et al., *Corruption and misuse of public office*, 2. izd., Oxford University Press, 2014., str. 28.

5 *The Prevention of Corruption Act* iz 1916. godine, dostupno na http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1916/64/pdfs/ukpga_19160064_en.pdf; u nastavku teksta: *The Prevention of Corruption Act* iz 1916. godine

ili ministarstvom, ima se smatrati da se radilo o koruptivnom plaćanju ili davanju i primanju, osim ako se ne dokaže suprotno. Tako je teret dokazivanja u tim postupcima prebačen s optužbe na obranu na koju je stavljen teret dokazivanja da se u konkretnom slučaju nije radilo o koruptivnom plaćanju odnosno davanju.^{6 7} Ova presumpcija izazvala je oštre kritike koje su se uglavnom svodile na argument njene nepomirljivosti s presumpcijom okrivljenikove nevinosti.⁸

Pored iznesenog, i prema *common law* bilo je predviđeno kazneno djelo davanja mita. Pod bitnim obilježjima tog kaznenog djela, kako ih je na podlozi sudske prakse oblikovala kaznenopravna doktrina, navodi se nudenje nepripadajuće nagrade bilo kojoj osobi koja obavlja javnu dužnost radi utjecaja na ponašanje te osobe u obavljanju te javne dužnosti i poticanja te osobe na postupanje koje je suprotno poznatim pravilima čestitosti i integriteta.⁹

Tako se, još 1916. godine, ustalio normativni okvir kaznenopravne zaštite davanja mita, i to u pogledu svih oblika i bitnih obilježja kaznenog djela, kako prema *statutory law*, tako i prema *common law*.

U pogledu *statutory law*, taj su okvir tvorile inkriminirajuće odredbe *Public Bodies Corrupt Practicies Act-a* iz 1889. godine, *The Prevention of Corruption Act-a* iz 1906. godine i *The Prevention of Corruption Act-a* iz 1916. godine. Navedene se zakone u literaturi često navodi i pod zajedničkim imenom "*The Prevention of Corruption Acts 1889 to 1916*".¹⁰

Tim je zakonskim odredbama inkriminirano kazneno djelo davanja mita u javnom sektoru (tzv. "*Corruption in office*" prema *Public Bodies Corrupt Practicies Act* iz 1889. godine) te kazneno djelo davanja mita u javnom i privatnom sektoru (tzv. "*Bribes given to agent*" odnosno davanje miti agentu vezano uz poslove agentovog javnog ili privatnog principala, prema odredbama iz *The Prevention of Corruption Act* iz 1906. godine).

Istovremeno su se ustalila i prethodno navedena obilježja *common law* djela davanja mita javnom dužnosniku.

Zakonodavne izmjene tako uspostavljene normativnog okvira, kojima se i nije diralo u sama obilježja pojedinih oblika kaznenog djela davanja mita, uslijedile su tek 2001. godine.

Navedene su izmjene unesene Glavom 12. *Anti-terrorism, Crime and Security Act* iz 2001. godine.¹¹ Tim je izmjenama obuhvat davanja mita proširen na slučajeve

6 Usp. Obidario, Simeon: *Transnational Corruption and Corporations, Regulating Bribery through Corporate Liability*, ASHGATE, 2013., Ch. 3. *Regulating bribery*, str. 46.

7 Usp. Mukwiri, Jonathan: *British law on corporate bribery*, *Journal of financial crime*, vol. 22 (2015.), str. 17.

8 V. Nicholls QC, Colin et al., op. cit. (bilj. 4), str. 30-31

9 Tako u Nicholls QC, Colin et al., op. cit. (bilj. 4) str. 19. Isto i u Ryznor, Margaret; Korkor, Samer: *Anti-Bribery Legislation in the United States and United Kingdom - A Comparative Analysis of Scope and Sentencing*, *Missouri Law Review*, vol. 76, Iss. 2 (2011), Art. 4., str. 434-435.

10 V. Obidario, Simeon, op. cit. (bilj. 6), str. 45.

11 Glava 12. *Anti-terrorism, Crime and Security Act* iz 2001. godine, dostupno na <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/24/part/12>, u nastavku teksta: Glava 12. *Anti-terrorism, Crime and Security Act* iz 2001. godine

kada to djelo, bilo kao *common law* kazneno djelo ili kao *statutory law* kazneno djelo (prema odredbama iz *The Public Bodies Corrupt Practicies Act* iz 1889. godine i *Prevention of Corruption Act*-a iz 1906.) počini državljanin UK ili pravna osoba osnovana prema propisima UK izvan područja UK, pri čemu je propisano da se u tim slučajju ne primjenjuje pretpostavka korumpiranosti iz *The Prevention of Corruption Act* iz 1916. godine.

Prethodnim u vezi, Glava 12. *Anti-terrorism, Crime and Security Act* iz 2001. godine, donosi dvije važne izmjene ranije zakonske regulative.

Prvo, izmijenjena je zakonska definicija “javnog tijela” iz *The Public Bodies Corrupt Practicies Act* iz 1889. godine i *The Prevention of Corruption Act* iz 1906. godine. Tom izmjenom je propisano da pojam “javnog tijela” obuhvaća i takva odgovarajuća tijela koja postoje u državama i na područjima izvan UK-a.^{12,13}

Drugo, izmijenjene su i zakonske definicije agenta i principala iz *The Prevention of Corruption Act* iz 1906. godine. Tim je izmjenama propisano da nije od utjecaja to što poslovi principala nemaju poveznicu s UK ili se obavljaju izvan područja UK-a, te da nije od utjecaja to što agentova funkcija nema poveznicu s UK ili se obavlja izvan područja UK-a.

Sušтина navedene izmjene prema Glavi 12. *Anti-terrorism, Crime and Security Act* iz 2001. godine svodi se na ekstrateritorijalnu primjenu odnosno proširenje dometa kaznenog djela davanja mita prema *statutory law* i prema *common law* na slučajeve kada to djelo počini državljanin UK ili pravna osoba osnovana po propisima UK izvan područja UK.¹⁴

Dakle, normativni okvir kaznenopravne zaštite protiv davanja mita u UK prije *Bribery Act*-a iz 2010. godine tvorili su ovi pravni izvori:

- *Public Bodies Corrupt Practicies Act* iz 1889. godine,
- *The Prevention of Corruption Act* iz 1906. godine
- *The Prevention of Corruption Act* iz 1916. godine,
- Glava 12. *Anti-terrorism, Crime and Security Act*-a iz 2001. godine,
- *common law* kazneno djelo davanja mita osobi koja obavlja javnu dužnost.

2.2. Osnovni oblici kaznenog djela davanja mita prema normativu prije Bribery Act-a iz 2010.

Temeljni oblici kaznenog djela davanja mita prema normativu prije *Bribery Act*-a iz 2010.:

- tzv. “*Corruption in office*” odnosno davanje mita u javnom sektoru prema *statutory law* odredbama iz *Public Bodies Corrupt Practicies Act*-a iz 1889. godine);
- tzv. “*Bribes given to agent*”, odnosno davanje mita agentu u javnom ili

12 Usp. Ryznor; Korkor; op. cit. (bilj. 6), str. 435.

13 I prema normativnom okviru prije ove izmjene postojalo je uporište za kažnjavanje davanja mita stranom javnom službeniku. Tako u H. Deming, Stuart: *Anti-Bribery Laws in Common Law Jurisdictions*; Oxford University Press, 2014., str. 126.

14 Usp. Obidairo, op. cit. (bilj. 5), str. 46.

privatnom sektoru vezano uz poslove agentovog javnog ili privatnog principala, prema *statutory law* odredbama iz *The Prevention of Corruption Act*-a iz 1906. godine);

- *common law* kazneno djelo davanja mita čija su bitna obilježja nuđenje neprispadajuće nagrade bilo kojoj osobi koja obavlja javnu dužnost radi utjecaja na ponašanje te osobe u obavljanju te javne dužnosti i poticanja te osobe na postupanje koje je suprotno poznatim pravilima čestitosti i integriteta.
- tzv. "*Bribery committed outside UK*", što obuhvaća slučajeve kada državljanin UK ili pravna osoba osnovana po propisima UK-a izvan područja UK-a počini bilo koji od prethodno navedenih oblika kaznenog djela davanja mita, prema *statutory law* odredbama iz Glave 12. *Anti-terrorism, Crime and Security Act*-a iz 2001. godine.

2.3. Kaznenopravne sankcije prema normativu prije *Bribery Act*-a iz 2010. godine.

Vezano kaznenopravnih sankcija prema normativnom okviru prije *Bribery Act*-a iz 2010. godine, bio je propisan sustav simetričnih kaznenopravnih sankcija koji karakterizira zapriječenost iste vrste i zakonskog okvira kaznenopravne sankcije i za davanje i za primanje mita, pa su tako bile zapriječene sljedeće kaznenopravne sankcije¹⁵:

- za *statutory law* oblik kaznenog djelo davanja mita iz *Public Bodies Corrupt Practices Act*-a iz 1889. godine (tzv. "*Corruption in office*") i za *statutory law* oblik kaznenog djela davanja mita iz *The Prevention of Corruption Act*-a iz 1906. godine (tzv. "*Bribes given to agent*") bile su propisana jednake vrste i zakonski okviri kaznenopravnih sankcija, i to: (i) u sumarnom postupku, kazna zatvora u trajanju do 6 mjeseci ili novčana kazna do općeg zakonskog maksimuma, ili oboje, i (ii) u postupku po optužnici, kazna zatvora u trajanju do 7 godina, ili novčana kazna, ili oboje;
- za *common law* kazneno djelo davanja mita bilo je predviđeno kažnjavanje u postupku po optužnici neograničenom novčanom kaznom i neograničenom kaznom zatvora, neovisno o tome je li mito prihvaćeno ili ne. Ova neograničenost kazne zatvora nije specifičnost *common law* kaznenog djela davanja mita nego se radi o općoj karakteristici *common law* kaznenih djela¹⁶. Zbog toga se *common law* kaznena djela sve više napuštaju (iako ne i potpuno) i zamjenjuju popisivanjem odgovarajućih *statutory law* kaznenih djela i zakonskog okvira kazne zatvora za ta kaznena djela.

15 Sistematizirano prema Nicholls QC, Colin et al., op. cit. (bilj. 4), str. 27., 32 i 35., i prema Yu, Geoneng: Towards More Reasonable and Effective Punishment Strategies for Bribery, A Comparative and Behavioral Study, Verlag Dr. Kovač, Hamburg, 2012., str. 47 i 48.

16 Tako Nicholls QC, Colin et al., op. cit. (bilj. 4), str. 27., bilj. 70.

2.4. Temeljni razlozi promjene postojećeg normativnog sustava kažnjavanja davanja mita

Nekoliko je temeljnih razloga koji su uvjetovali pristupanju reforme prethodno izloženog normativnog okvira kaznenopravne zaštite protiv (davanja) mita.

Prvo, zastarjelost normativnog okvira koji se, kako smo to već i naveli, u pogledu bitnih obilježja pojedinih oblika *statutory law* i *common law* kaznenog djela davanja (i primanja) mita ustalio na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Zbog toga su isticali prigovori da takav i tada uspostavljen normativni okvir nije prikladan prilikama suvremenog društva, a pogotovo za sankcioniranje davanja i primanja mita u okruženje globalne kapitalističke korporativne ekonomije, prekograničnih javnih nabava i s tim povezanom problematikom davanja mita stranim javnim službenicima.

17

Drugo, sve se glasnije problematiziralo u praksi ustaljeno, a u doktrini kritizirano¹⁸, pravno shvaćanje prema kojem se članovi parlamenta ne mogu podvesti pod kategoriju javnih dužnosnika i pod kategoriju agenata iz opisa odgovarajućih oblika *statutory law* i *common law* kaznenog djela davanja (i primanja) mita te se isticala potreba zakonodavne intervencije kojom bi se napustila ova tzv. parlamentarna privilegija.¹⁹

Treće, isticalo se da se u sudskoj praksi pojavljuje sve više nejasnoća i nedosljednosti vezano za tumačenje pojedinih pojmova iz zakonskog opisa *statutory law* oblika kaznenog djela. Kao najproblematičniji se navode pojam “koruptivno” (“*corruptly*”); pojam članova, dužnosnika i službenika javnih tijela (“*members, officers, and servants of public bodies*”) i pojam agenta (“*agent*”). Kritika je išla u pravcu da se zakonski opisi pretjerano oslanjaju na slobodna i različita shvaćanja porote u pogledu značenja pojma “koruptivno” (“*corruptly*”). Kritizirala se i prisutnost različitih i opet nedovoljno jasnih pravnih shvaćanja sudova koja su u pogledu značenja i definiranja tog pojma izražavana u sudskim odlukama. Tako se u slučajevima *Cooper v Salde*²⁰ i *R v Wellburn*²¹ definira pojam “koruptivno” (“*corruptly*”) kao namjerno poduzimanje radnje koju pravo zabranjuje kao radnju koja naginje korupciji, dok se u slučaju *Bradford Election Case*²² obrazlaže da je taj pojam analogan pojmu zle vjere (“*evil mind*”). U vezi s pojmom članova, dužnosnika, i službenika javnih tijela (“*members, officers, and servants of public bodies*”) kao primjer se navodi presuda u predmetu *R*

17 Usp. Ryznor, Margaret; Korkor, Samer, op. cit. (bilj. 9), str. 435-436; Alldridge, Peter: The U.K. Bribery Act: The Caffeinated Younger Sibling of the FCPA, Ohio State Law Journal 2012, vol. 73, Iss. 5, str. 1184-1185.

18 Za kritiku tzv. parlamentarne privilegije vidi Bradley, A.W.: Parliamentary Privilege and the Common Law of Corruption: R v. Greenway and others; Commonwealth Law Bulletin, vol. 24, Iss. 3-4, 1998., str. 1317-1324; i Zellick, Graham; Bribery of Members of Parliament and the Criminal Law; Public Law (1979) str. 31-58.

19 Usp. Nicholls QC, Colin et al., op. cit. (bilj. 4), str. 25.

20 (1856) 10 ER 1488 at 1499.

21 (1979) 69 Cr.App.Rep 254 at 264.

22 (1869) 19 LT 723 at 728.

v *Natchi*²³. U tom je predmetu po žalbi optuženika, optuženik oslobođen optužbe da bi počinio tzv. “*Corruption in office*” kazneno djelo davanja mita iz *Public Bodies Corrupt Practices Act*-a iz 1889. godine kada je dao mito službeniku zaposlenom u Ministarstvu za nacionalnost i imigraciju (“*Immigration and Nationality Department*”), uz problematično obrazloženje da se navedeni zakon primjenjuje na članove, dužnosnike, i službenike javnih tijela (“*members, officers, and servants of public bodies*”), ali ne i na zaposlenike u ministarstvima. Nadalje, zakonska definicija pojma agenta (“*agent*”) kritizirana je kao nejasno postavljena u pogledu razlikovanja privatnih i javnih subjekata, pri čemu je kritika problematizirala i samu potrebu inzistiranja na razlici između privatnih i javnih subjekata u pogledu kaznenopravne regulacije mita jer je razgraničenje privatnog i javnog sektora postalo fluidno i nejasno u suvremenim prilikama privatizacije, deregulacije i “*outsourcinga*”.²⁴

Četvrto, kritizirana je i “presumpcija korumpiranosti” koja je uvedena *The Prevention of Corruption Act*-om iz 1916. godine. Prigovaralo se da ta presumpcija nije u skladu s pretpostavkom okrivljenikove nevinosti. Ove su kritike se uglavnom pozivale na argument protivnosti takve zakonske odredbe višem pravnom izvoru, i to članku 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda kojom je propisana pretpostavka okrivljenikove nevinosti.²⁵

Peto, oštre je kritike pretrpjela i obveza pristanka glavnog državnog odvjetnika (“*Attorney-General*”) za kazneni progon kod kaznenog djela davanja i primanja mita. Ovu obvezu je propisivao članak 2. *The Prevention of Corruption Act* iz 1906. godine. Kritike su se inspirirale specifičnom i bitno političkom funkcijom glavnog državnog odvjetnika (“*Attorney-General*”). Prema ustavnom uređenju UK-a, glavni državni odvjetnik (“*Attorney-General*”) je glavni pravni savjetnik Krune, obično je član parlamenta iz redova vladajuće stranke, nositelj je ministarske funkcije iako ne i član kabineta, glavni je pravni savjetnik vlade, odgovora na zastupnička pitanja iz pravne problematike u Donjem domu parlamenta (“*House of Commons*”) te politički odgovara za rad svih državnoodvjetničkih organizacija i razina u UK, osobno zastupa optužbu samo u kaznenim postupcima iznimnog javnog interesa, te ima uobičajeno diskrecijsko pravo neposredne obustave svakog kaznenog postupka.^{26 27}

Šesto, međunarodna javnost izgubila je povjerenje u učinkovitost normativno-institucionalnog okvira borbe protiv mita u UK-u zbog ishoda poznatog korupcijskog slučaja britanske tvrtke BAE Systems LPC (dalje u tekstu: BAE). Radi se o tvrtki koja je na svjetskoj razini među najzastupljenijima pri sklapanju ugovora o javnoj nabavi za naoružanje. BAE je optužena za davanje mita saudijskoj kraljevskoj obitelji i državnim dužnosnicima u ukupnom iznosu 2 bilijuna USD radi osiguranja ugovora o naoružanju u vrijednosti od 85 bilijuna USD koji je sklopljen 1985. godine. Nakon što je *Serious Fraud Office*²⁸ (dalje u tekstu: SFO) započeo istragu, Saudijska Arabija

23 (2002) 2 Cr.AppR 20.

24 Usp. Alldrige, Peter, op. cit. (bilj. 16), str. 1185. i 1189.; Obidairo, op. cit. (bilj. 5), str. 46-47 i 52-53

25 V. Nicholls QC, Colin et al., op. cit. (bilj. 4), str. 30-31.

26 Usp. Oxford Dictionary of Law, op. cit. (bilj. 4), str. 38-39.

27 Usp. Obidairo, op. cit. (bilj. 5), str. 47.-48.; Alldrige, Peter (op. cit. bilj. 16), str. 1198-1199.

28 *Serious Fraud Office* je istražno-tužiteljsko tijelo osnovano radi istrage i kaznenog progona

zaprijetila je UK-u prekidom svih obavještajno-diplomatskih veza ako se s istragom nastavi. Potom je u prosincu 2006. godine direktor SFO-a donio odluku o obustavi istrage koju je *Divisional Court* ukinuo i vratio na ponovni postupak. Nakon toga je *The House of Lords*, revidirajući ukidnu odluku *Divisional Court*-a, osnažio odluku direktora SFO-a o obustavi istrage. Istovremeno su u ovom slučaju Sjedinjene Američke države provele istragu, da bi najzad u ožujku 2010. godine *American Federal District Court* osudio BAE na novčanu kaznu u iznosu 400 milijuna USD.²⁹

Sedmo, a ujedno i razlog koji je najneposrednije utjecao na pristupanje reformi, ogleda se u obvezama UK-a kao potpisnice Konvencije Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj o suzbijanju davanja mita stranim javnim službenicima u međunarodnim poslovnim transakcijama od 17. studenog 1997. godine (u nastavku teksta: OECD Konvencija) koju je UK ratificirala 14. prosinca 1998. godine.³⁰

OECD Konvencija u člancima 1. do 3. obvezuje potpisnice da u svoje nacionalno kazneno zakonodavstvo uvedu odredbe: o kaznenom djelu davanje mita stranom javnom dužnosniku; o kažnjavanju pokušaja tog kaznenog djela i o kažnjavanju udruživanja radi počinjenja tog kaznenog djela; o odgovornosti pravnih osoba za počinjenje tog kaznenog djela; o učinkovitim, razmjernim i odvraćajućim kaznenopravnim sankcijama za to kazneno djelo koje su u pogledu mjere kaznenopravne sankcije usporedive s propisanom mjerom kaznenopravnih sankcijama za davanje mita javnom službeniku države potpisnice; učinkovitim, razmjernim i odvraćajućim nekaznenopravnim sankcijama za pravne osobe, uključujući novčane sankcija, za slučajeve kada nacionalno zakonodavstvo države potpisnice ne propisuje kaznenopravnu odgovornost pravne osobe; oduzimanju ili konfiskaciji ili drugoj sličnoj mjeri iste svrhe u pogledu dane koristi ili njene novčane protuvrijednosti.

Prema opisu kaznenog djela davanja mita stranom javnom službeniku koji je sadržan u članku 1. OECD Konvencije, radi se o kaznenom djelu davanja mita stranom javnom službeniku ako neka osoba s namjerom ponudi, obeća ili dade bilo kakvu nepripadajuću novčanu ili drugi korist, izravno ili putem posrednika, stranom javnom službeniku, za tog službenika ili za treću osobu, kako bi taj službenik poduzeo ili propustio poduzeti radnju u vezi s obavljanjem službene dužnosti, a radi dobivanja ili zadržavanja posla ili druge nedopuštene prednosti u vođenju poslovanja s međunarodnim elementom.

Prema definiciji iz članka 1. OECD Konvencije, strani javni službenik je svaka osoba koja je nositelj zakonodavne, izvršne ili sudske vlasti u stranoj državi, bilo da je izabrana ili imenovana, svaka osoba koja izvršava javnu funkciju za stranu državu, uključujući i javne agencije i javna poduzeća te svaki službenik ili agent međunarodne

---

ozbiljnih i teških prijevara. Na čelu *Serious Fraud Office*-a je direktor kojeg imenuje i nadzire glavni državni odvjetnik (*Attorney General*). U nadležnosti ovog ureda su i složeniji slučajevi kaznenog djela davanja i primanja mita. Za djela iz nadležnosti ovog ureda kazneni postupak se vodi kod *Crown Court*. Usp. Oxford Dictionary of Law, op. cit. (bilj. 4), str. 455.

29 V. Ryznor, Margaret; Korkor, Samer, op. cit. (bilj. 9), str. 436-438.

30 OECD Convention on Combating the Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions, dostupno na: http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/ConvCombatBribery_ENG.pdf (u nastavku teksta: OECD Konvencija).

organizacije.³¹

U dugotrajnom procesu (2001.-2010. godine) pripremnih radova i donošenja pripremnih dokumenata³², koji je prethodio donošenju i stupanju na snagu Bribery Act-a iz 2010. godine, najveću ulogu imali su Radna skupina Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj o suzbijanju davanja mita stranim javnim službenicima u međunarodnim poslovnim (u nastavku teksta: Radna skupina OECD) i *Law Commission*.^{33,34}

Prema prvom izvještaju Radne skupine OECD od 14. i 15. prosinca 1999. godine³⁵, zaključeno je da mjerodavno važeće pravo UK-a nije u suglasnosti s OECD Konvencijom, preporučeno je donošenje novoga cjelovitog zakona koji će sadržavati posebnu odredbu o zakonskom opisu davanja mita stranom javnom službeniku koji je podudaran opisu iz OECD Konvencije, uz jasno naglašen element "svake nepripadajuće novčane ili druge koristi" te uz propisivanje da se to kazneno djelo može počinuti i u korist treće osobe.³⁶

Drugim je izvještajem Radne skupine OECD-a od ožujka 2007. godine³⁷ zaključeno da u UK postoji manjak smislenog napretka u pogledu reforme zakonskog okvira davanja mita stranom javnom službeniku te da su dotadašnje reforme okončane donošenjem *Anti-terrorism, Crime and Security Act*-a iz 2001. godine nedostatne.

Uvažavajući navedene ustrajne kritike Radne skupine OECD-a, Izvještajem "*Reforming Bribery*" od 19. studenog 2008. godine³⁸ *Law Commission* predložila je donošenje novoga zakona kojim će se posve zamijeniti dotadašnji *common law* i *statutory law* regulatorni okvir, i to propisivanjem temeljnog oblika kaznenog djela davanja mita, temeljnog oblika kaznenog djela primanja mita, posebnog kaznenog djela davanja mita stranom javnom službeniku, i korporativnog kaznenog djela nepažljivog propusta u sprječavanju mita od strane zaposlenika ili agenta. Time su

31 V. i Moran, Jon: Bribery and Corruption - the OECD Convention on Combating the Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions, *Business Ethics: A European Review*, vol. 8. No. 3, July 1999., str. 143.

Usp. Pacini, Carl i dr: The Role of the OECD and EU Conventions in Combating Bribery of Foreign Public Officials, *Journal of Business Ethics* 37/2002, str. 397-398.

32 Za detaljan prikaz procesa pripremnih radova i donošenja pripremnih dokumenata koji je prethodilo donošenju i stupanju na snagu *Antibribery Act*-a iz 2010. godine v. Nicholls QC, Colin et al., op. cit. (bilj. 4), str. 53-67.

33 *Law Commission* je tijelo ustanovljeno *Law Commission Act*-om iz 1965. godine sa zadaćom da nadzire pravni poredak radi njegovog sistematičnog razvoja i reforme, što obuhvaća poslove vezane za donošenje i izmjene zakona radi uklanjanja proturječnih odredbi te pojednostavljenja, sistematizacije i modernizacije pravnog sustava. Sastoji se od predsjednika i četiri člana koje imenuje *Lord Chancellor* iz redova pravosudnih dužnosnika, odvjetnika i pravnih znanstvenika. Usp. *Oxford Dictionary of Law*, op. cit. (bilj. 4), str. 280-281.

34 Usp. Ryznor, Margaret; Korkor, Samer; op. cit. (bilj. 9), str. 439.-441.

35 OECD, UK Review of Implementation of the Convention and 1997 Recommendation, Phase I bis Report I (2003), dostupno na <http://www.oecd.org/unitedkingdom/2498215.pdf>.

36 Usp. Pacini, Carl i dr., op. cit. (bilj. 27), str. 396.

37 OECD, Report on Implementation of the Convention and 1997 Recommendation 4 (2008), dostupno na <http://www.oecd.org/dataoecd/23/20/41515077.pdf>.

38 *Law Commission*, *Reforming Bribery*, doc. no. 313, dostupno na <http://www.lawcom.gov.uk/wp-content/uploads/2015/04/lc313.pdf>.

definirana i osnovna zakonodavna rješenja preuzeta u *Bribery Act* iz 2010. godine.

2.5. *Regulativa Bribery Act-a iz 2010. o davanju mita*

Konačno, *Bribery Act* iz 2010. godine (u nastavku teksta: BA),³⁹ nakon okončanja parlamentarnih procedura, dobivene Potvrde Krune i službene objave, stupio je na snagu 1. srpnja 2011. godine.

Što se tiče sadržaja BA, taj je zakon propisao temeljne oblike kaznenog djela davanja mita ("*Offences of bribing another person*" iz članka 1. BA), temeljne oblike kaznenog djela primanja mita ("*Offences relating to being bribed*" iz članka 2. BA), posebno kazneno djelo davanja mita stranom javnom službeniku ("*Bribery of foreign public officials*" iz članka 6. BA) i posebno kazneno djelo propusta komercijalne organizacije u sprječavanju mita ("*Failure of commercial organisations to prevent bribery*" iz članka 7. BA), vrste i mjere kaznenopravnih sankcija za navedena djela, pravila o pristanku na kazneni progon, pravila o prostornom važenju te pravila o obrani za određene oblike kaznenih djela koja propisuje, kao i to da stupanjem na snagu BA u cijelosti prestaje važiti prethodno izloženi normativni okvir koji je bio na snazi do stupanja na snagu BA.⁴⁰

Općenito su osnovna obilježja BA, u kojim se ogleda uvažavanje prethodno izloženih kritika upućenih ranije važećem normativnom okviru, sljedeća.⁴¹

Prvo, BA propisuje suvremenu, sustavnu i cjelovitu materijalnopravnu kaznenu zaštitu protiv mita i tako dokida dvojnost pravnih izvora (*statutory law* i *common law*) koja je karakterizirala raniji normativni okvir koji je u pogledu osnovnih obilježja uspostavljen gotovo stoljeće prije donošenja BA i koji je u cijelosti prestao važiti stupanjem na snagu BA. BA je relativno kratak propis koji broji 20 nomotehnički dotjeranih članaka koji su rezultat izuzetno dugog i mukotrpnog pripremnog procesa koji je prethodio njegovu donošenju. Taj je pripremi proces u širem smislu započeo ratifikacijom OECD Konvencije 1998. godine, dok je u užem smislu započeo nastavkom rada na reformi ranijeg normativnog okvira odmah nakon donošenja *Anti-terrorism, Crime and Security Act* iz 2001. godine, a trajao je sve do 2010. godine.

Drugo, u pogledu kaznenopravne zaštite mita napuštena je pravna konstrukcija odnosa *agent-principal*, kao i razlikovanje između javnog i privatnog sektora koje se održalo jedino kod posebnog kaznenog djela davanja mita stranom javnom službeniku.

Treće, umjesto ranije propisane i kritizirane obveze pristanka glavnog državnog odvjetnika ("*Attorney General*") za kazneni progon, propisana je obveza pristanak

39 *Bribery Act* 2010, dostupno na <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/23/contents>, u daljnjem tekstu: BA

40 Usp. Nicholls QC, Colin et al., op. cit. (bilj. 4), str. 69-72; Alldridge, Peter op. cit. (bilj. 16), str. 1185 i 1189

41 Usp. Sullivan, Bob; Refolmulating bribery: a legal critique of the Bribery Act 2010, u Horder, Jeremy; Alldridge, Peter (ur.): *Modern Bribery Law – Comparative perspectives*, Cambridge University Press 2013., str. 13-16; Obidairo, op. cit. (bilj. 5), str. 50-51; Ryznor, Margaret; Korkor, Samer, op. cit. (bilj. 9), str. 440-442; Mukwiri, Jonathan, op. cit. (bilj. 7), str. 17-21; H. Deming, Stuart, op. cit. (bilj. 12), str. 125-126; Yu, Geoneng, op. cit. (bilj. 14), str. 19., 23., 32. i 37.

direktora javnog tužiteljstva (“*Director of Public Prosecutions*”) ili direktora SFO.

Četvrto, napuštena je kritizirana pretpostavka korumpiranosti koju je propisivao ranije važeći normativni okvir čime je u pogledu kaznenih djela propisanih BA-om teret dokaza posve stavljen na optužbu, osim u pogledu dokaza zakonom propisanih razloga obrane u pogledu kojih teret dokaza leži na obrani.

Peto, propisani su konkretniji zakonski opisi inkriminirajuće radnje te je napušten kritizirani pojam “koruptivno” (“*corruptly*”).

Šesto, propisano je posebno kazneno djelo davanja mita stranom javnom službeniku zakonskim opisom koji je sukladan opisu iz OECD Konvencije.

U nastavku, izlažemo o temeljnom kaznenom djelu davanja mita (“*Offences of bribing another person*”) iz članka 1. BA.⁴²

Člankom 1. BA propisana su dva temeljna oblika kaznenog djela davanja mita, i to: prvi oblik iz stavka 2. u vezi sa stavcima 4. i 5. tog članka, i drugi oblik iz stavka 3. u vezi sa stavkom 5. toga članka.

O prvom obliku, koji je propisan člankom 1. stavak 2. BA u vezi sa stavcima 4. i 5. tog članka, radi se kada osoba (“P”) ponudi, obeća ili daje financijsku ili drugu korist drugoj osobi u namjeri da: (i) - potakne osobu na neprikladno obavljanje relevantne funkcije ili aktivnosti ili (ii) - nagradi osobu za neprikladno obavljanje takve funkcije ili aktivnosti, pri čemu nije odlučno je li osoba kojoj je ta korist ponuđena, obećana ili dana ista ona osoba koja obavlja ili je obavila tu funkciju ili aktivnost, te nije odlučno je li osoba “P” tu korist ponudila, obećala ili dala neposredno ili putem treće osobe.

O drugom obliku, koji je propisan člankom 1. stavak 3. BA u vezi sa stavkom 5. tog članka, radi se kada osoba (“P”) ponudi, obeća ili daje financijsku ili drugu korist drugoj osobi, znajući ili vjerujući da će prihvaćanje te koristi samo po sebi biti temelj za neprikladno obavljanje relevantne funkcije ili aktivnosti, pri čemu nije odlučno je li osoba “P” tu korist ponudila, obećala ili dala neposredno ili putem treće osobe.

Vezano za prethodno izložene zakonske opise temeljnog kaznenog djela davanja mita, BA propisuje pretpostavke pod kojima se radi o funkciji ili aktivnosti koja je relevantna (članak 3.) i neprikladnom obavljanju takve funkcije ili aktivnosti (članak 4.) te s tim u vezi i test očekivanja (članak 5.)

Prema članku 3. stavak 1. i 6. BA, funkcija ili aktivnost, čak i kada nema poveznicu s UK i kada je obavljena u zemlji ili na području izvan UK-a, relevantna je ako:

- spada po stavak 2. toga članka kojim su propisane sljedeće funkcije i aktivnosti: a) svaka funkcija javne prirode, b) bilo koja aktivnost povezana s poslovanjem (pri čemu je poslovanje stavkom 7. tog članka definirano kao trgovina ili profesija), c) svaka aktivnost koju osoba obavlja u radnom odnosu, d) svaka aktivnost obavljena od strane ili u ime tijela sačinjenog od više osoba, neovisno o tome ima li to tijelo pravnu osobnost; i
- ispunjava jedan ili više od tri uvjeta (uvjet A, B i C) koje propisuju stavci

42 Usp. Sullivan, Bob, op. cit. (bilj. 40), str. 16-26; Obidairo, op. cit. (bilj. 5), str. 50-51; Ryznor, Margaret; Korkor, Samer, op. cit. (bilj. 9), str. 441; Mukwiri, Jonathan, op. cit. (bilj. 7), str. 20-21; H. Deming, Stuart, op. cit. (bilj. 12), str. 127, 131, 135, 138-140; Nicholls QC, Colin et al., op. cit. (bilj. 4), str. 73-75.

3. do 5. toga članka: uvjet A je da se od osobe koja obavlja funkciju ili aktivnost očekuje obavljanje iste u dobroj vjeri, uvjet B je da se od osobe koja obavlja funkciju ili aktivnost očekuje nepristrano obavljanje iste, uvjet C je da se osoba koja obavlja funkciju ili aktivnost samim time nalazi u položaju povjerenja.

Članak 4. stavak 1. BA u pogledu neprikladnosti obavljanja relevantne funkcije ili aktivnosti propisuje da relevantna funkcija ili aktivnost: je neprikladno obavljena ako je obavljena suprotno relevantnim očekivanjima (podstavak a), i da se ima smatrati neprikladno obavljenom, ako postoji povreda u obavljanju te funkcije ili aktivnost koja je sama po sebi suprotna relevantnim očekivanjima (podstavak b)).

S prethodnim u vezi, u članku 4. stavak 2. BA definirana su relevantna očekivanja na sljedeći način:

- Za funkciju ili aktivnost koja ispunjava uvjet A ili B, relevantna su ona očekivanja koja se navode u tim uvjetima. Tako se prema prethodno izloženom uvjetu A očekuje obavljanje funkcije ili aktivnosti u dobroj vjeri, dok se prema prethodno izloženom uvjetu B očekuje nepristrano obavljanje funkcije ili aktivnosti
- Za funkciju ili aktivnost koja ispunjava uvjet C, relevantna su sva ona očekivanja koja su povezana s pozicijom povjerenja navedenom u tom uvjetu.

Članak 4. stavak 3. BA određuje da sve ono što je neka osoba učinila ili propustila učiniti, a što proizlazi ili je u vezi s njenim obavljanjem relevantne funkcije ili aktivnosti u prošlosti, smatrat će se u smislu ovog zakona da je učinjeno ili propušteno od strane te osobe u obavljanju te funkcije ili aktivnosti.

Članak 5. BA određuje test očekivanja prema kojem se, u smislu prethodno izloženih članaka 3. i 4. BA, test očekivanja provodi prema kriteriju onog što bi razumna osoba u UK očekivala u vezi s obavljanjem funkcije ili aktivnosti o kojoj se u konkretnom slučaju radi. Pritom, a ako se radi o funkciji ili aktivnosti koja nije podčinjena pravu bilo kojeg dijela UK, tada se bilo kakvi lokalni običaji i prakse neće uzimati u obzir, osim ako ih ne dopušta ili ne zahtjeva pisano pravo primjenjivo u zemlji ili na području o kojem se radi, pri čemu se pod pisanim pravom imaju smatrati odredbe primjenjivih pisanih propisa u toj zemlji ili na tom području ili primjenjive sudske odluka koje su dostupne i evidentirane u pisanim izdanjima.

Što se tiče posebnog kaznenog djela davanja mita stranim javnim službenicima ("Bribery of foreign public officials"), ono je propisano člankom 6. BA.

Kako je to prethodno navedeno, kažnjavanje davanja mita stranom javnom službeniku kako ga je prije stupanja na nagu BA propisivala Glava 12. *Anti-terrorism, Crime and Security Act*-a iz 2001. godine pretrpjelo je kritike Radne skupine OECD-a. Na tragu tih kritika, ovo je kazneno djelo u BA propisano s ciljem potpunog ispunjavanja obveza UK-a prema OECD Konvenciji u pogledu propisivanja kaznene odgovornosti za davanje mita stranom javnom službeniku. Pritom je zakonski opis tog kaznenog djela kako ga propisuje članak 6. BA, usklađen s prethodno izloženim opisom tog kaznenog djela i pojmom stranog javnog službenika iz OECD Konvencije.

Tako se, prema članku 6. stavci 1. do 3. BA koji tvore zakonski opis tog kaznenog

djela, radi o kaznenom djelu davanja mita stranom javnom službeniku kada osoba ("P"), u namjeri da utječe na stranog javnog službenika ("F") u pogledu njegovog svojstva stranog javnog službenika ("*to influence 'F' in 'F-s' capacity as a foreign public official*"), i u namjeri da zadrži ili dobije neki posao ("*business*") ili prednost u vođenju posla ("*conduct of business*"), izravno ili putem treće osobe ponudi, obeća ili dade bilo koju financijsku ili drugu korist F-u ili drugoj osobi na zahtjev F-a ili uz izričit ili prešutan pristanak F-a kojemu pisano pravo ("*written law*") koje se na njega primjenjuje ne dopušta niti od njega zahtijeva da se u pogledu njegova svojstva stranog javnog službenika na njega utječe ponudom, obećanjem ili darom.

Nadalje je u narednim stavcima članka 6. BA (stavci 4. do 8.) propisano što se podrazumijeva pod utjecajem na stranoga javnog službenika u pogledu njegovog svojstva stranog javnog službenika – "*to influence 'F' in 'F-s' capacity as a foreign public official*" (članak 6. stavak 4. BA), zakonska definicija pojma strani javni službenik – "*foreign public official*" (članak 6. stavak 5. BA), zakonska definicija pojma javne međunarodne organizacije – "*public international organisation*" (članak 6. stavak 6. BA), što se podrazumijeva pod pisanim pravom – "*written law*" (članak 6. stavak 7. BA), te što se u smislu članka 6. BA podrazumijeva pod poslom – "*business*" (članak 6. stavak 8. BA).

Prema članku 6. stavak 4. BA, utjecaje na stranog javnog službenika ("F") u pogledu njegova svojstva stranog javnog službenika znači utjecaj na F u obavljanju njegove funkcije takvog službenika što uključuje bilo kakav propust u obavljanju te funkcije i bilo kakvu uporabu F-ove službeničke pozicije, čak i kada je izvan F-ove nadležnosti.

Prema članku 6. stavak 5. BA, strani javni službenik je pojedinac koji:

- je izabrani ili imenovani nositelj zakonodavne, izvršno-upravne ili sudbene funkcije bilo koje vrste, u zemlji ili na području izvan UK-a ili u bilo kojem dijelu takve zemlje ili područja,
- izvršava javnu funkciju (i) za ili u ime zemlje ili području izvan UK-a ili bilo kojeg dijela takve zemlje ili područja; ili (ii) za bilo koju javnu agenciju ili javno poduzeće zemlje ili području izvan UK-a ili bilo kojeg dijela takve zemlje ili područja,
- službenik ili agent javne međunarodne organizacije.

Prema članku 6. stavak 6. BA, međunarodna javna organizacija je organizacija čiji članovi potpadaju pod neku od sljedećih kategorija: a) zemlje ili područja, b) vlade zemalja ili područja, c) druge javne međunarodne organizacije, d) kombinaciju prethodno navedenih kategorija.

Prema članku 6. stavak 7. podstavci a) do c) BA, pisano pravo ("*written law*") koje se primjenjuje na stranog javnog službenika ("F") je:

- u situaciji kada je obavljanje njegove funkcije na koju P namjerava utjecati podčinjeno pravu bilo kojeg dijela UK-a, tada je to pravo tog dijela UK-a (podstavak a)),
- u situaciji kada se podstavak a) ne primjenjuje i kada je F službenik ili agent javne međunarodne organizacije, tada su to primjenjiva pisana pravila te organizacije (podstavak b)),

- u situaciji kada se podstavci a) i b) ne primjenjuju, tada je to pravo zemlje ili područja u odnosu na koje je F strani javni službenik, i to ono pravo te zemlje ili tog područja koje je sadržano u odredbama primjenjivih pisanih propisa u toj zemlji ili na tom području ili u primjenjivim sudskim odlukama koje su dostupne i evidentirane u pisanim izdanjima.

Prema članku 6. stavak 8. BA, posao ("business") u smislu toga članka obuhvaća trgovinu ili profesiju.⁴³

Člankom 7. BA propisano je posebno kazneno djelo propusta komercijalne organizacije u sprječavanju mita ("*Failure of commercial organisations to prevent bribery*"). Prema zakonskom opisu tog djela, relevantna komercijalna organizacija ("C") je kriva za to djelo ako osoba ("A") koja je povezana sa C daje mito drugoj osobi u namjeri da zadrži ili dobije posao za "C" ili zadrži ili dobije prednost u vođenju posla za "C".

Bitni elementi tog djela su: - da je "A" počinio kazneno djelo davanja mita iz članka 1. ili 6. BA, pri čemu nije odlučno je li protiv "A" poduzet kazneni progon zbog tog kaznenog djela te nije odlučno postoji li "bliska veza" između A i UK; te - da je "A" povezana osoba sa "C", u vezi s čim je člankom 8. BA propisano da je "A" povezana osoba sa "C" ako za ili u ime "C" obavlja usluge, što se prosuđuje prema svim relevantnim okolnostima, a ne samo uzimajući u obzir odnos između "A" i "C", s tim da se u okolnostima kada je "A" zaposlenik "C" pretpostavlja da "A" za ili u ime "C" obavlja usluge, osim ako se ne dokaže suprotno.

Iz odredbe članka 7. stavak 5. BA koja propisuje značenje pojma "relevantna komercijalna organizacija" proizlazi da su to različiti oblici poslovnih pravnih osoba (trgovačkih društava) koja su ili osnovana po propisima UK ili obavljaju barem dio poslova u UK.

Izložene osobine kaznenog djela propusta komercijalne organizacije u sprječavanju mita iz članka 7. BA govore za zaključak da se radi o kaznenom djelu stroge odgovornosti relevantne komercijalne organizacije s neograničeno ekstrateritorijalnim prostornim važenjem.⁴⁴

BA propisuje i razloge obrane za kaznena djela propisana tim zakonom.

Ukupno su tri propisana razloga obrane. Dva opća razloga obrane propisuje članak 9. BA i ti se razlozi odnose na sva kaznena djela propisana tim zakonom. Treći, i jedini posebni, razlog obrane propisuje članak 7. stavak 3. BA i taj se posebni razlog obrane odnosi samo na kazneno djelo propusta komercijalne organizacije u sprječavanju mita iz članka 7. BA.

Prvi opći razlog obrane je pravilno izvršavanje bilo koje funkcije obavještajne

43 U pogledu izloženih obilježja posebnog kaznenog djela davanja mita stranom javnom službeniku iz čl. 6. BA usp. Sullivan, Bob, op. cit. (bilj. 40), str. 26-27; Obidairo, op. cit. (bilj. 5), str. 50; Ryznor, Margaret; Korkor, Samer, op. cit. (bilj. 9), str. 441; Mukwiri, Jonathan, op. cit. (bilj. 7), str. 21; Nicholls QC, Colin et al., op. cit. (bilj. 4), str. 83-88.; H. Deming, Stuart, op. cit. (bilj. 12), str. 127 i 130-132.

44 U pogledu izloženih obilježja posebnog kaznenog djela propusta komercijalne organizacije u sprječavanju mita iz članka 7. BA usp. Sullivan, Bob, op. cit. (bilj. 40), str. 27.-32.; Ryznor, Margaret; Korkor, Samer op. cit. (bilj. 9), str. 441.-443. Mukwiri, Jonathan, op. cit. (bilj. 7), str. 21.-23., Alldridge, Peter (op. cit. bilj. 16), str. 1199.-1210.

službe.

Drugi opći razlog obrane je pravilno izvršavanje bilo koje funkcije oružanih snaga kada su angažirane u aktivnoj službi. Navedeni opći razlozi obrane trpe kritiku zbog toga što je upravo vojno-obavještajni sektor povezan s javnim nabavama u naoružanju prilikom kojih se ugovaraju izuzetno visoke cijene nabave, a UK baš u tom sektoru baštini loše iskustvo gubitka povjerenja međunarodne javnosti u pogledu učinkovitosti normativno-institucionalnog okvira kaznenopravne zaštite protiv mita, i to baš na prethodno izloženom slučaju BAE.

Treći (i jedini posebni) razlog obrane odnosi se samo na kazneno djelo propusta komercijalne organizacije u sprječavanju mita iz članka 7. BA. Taj posebni razlog obrane propisuje odredba iz članka 7. stavak 3. BA, prema kojoj je obrana za relevantnu poslovnu organizaciju ako dokaže da je provela odgovarajuće postupke radi sprječavanja davanja mita od strane osoba povezanih s tom relevantnom poslovnom organizacijom.

S tim u vezi, Ministarstvo pravde UK-a je, na temelju propisanog ovlaštenja i obveze iz odredaba članka 7. stavak 4. i članka 9. BA, donijelo Upute o postupcima koje relevantne komercijalne organizacije moraju provesti radi prevencije davanja mita od strane s njima povezanih osoba (u daljnjem tekstu: Upute)⁴⁵. Upute sadrže osnovne informacije o primjeni BA na poslovne subjekte, načela provedbe preventivnih procedura (načelo procjene rizika, načelo najviše razine predanosti, načelo pažljive provedbe, načelo jasne, praktične i pristupačne politike i procedure, načelo učinkovite provedbe, i načelo praćenja i ispitivanja), kao i *case study* primjere za provedbu tih procedura.⁴⁶

Članak 12. BA sadrži pravila o prostornom važenju toga zakona.

A, što se tiče prostornog važenja inkriminacija iz članka 1. i 6. regulirano je: - pravilo iz članka 12. stavak 1. BA prema kojem je kazneno djelo počinjeno na teritoriju UK-a kada je bilo koja radnja ili propuštanje iz zakonskog opisa tog kaznenog djela počinjeno u UK; - pravilo o ograničenoj (uvjetovanoj) ekstrateritorijalnoj primjeni iz članka 12. stavci 2. do 4. BA, prema kojem se u situaciji kada bilo koja radnja ili propuštanje iz zakonskog opisa tog kaznenog djela nije počinjeno u UK-om (prvi kumulativni uvjet), a radnja ili propuštanje koje je osoba počinila izvan UK-a predstavljala bi radnju ili propuštanja iz zakonskog opisa tog kaznenog djela, da je ta radnja ili to propuštanje počinjeno na području UK-a (drugi kumulativni uvjet) i ako ta osoba ima usku vezu s UK (treći kumulativni uvjet); tada se radi o radnji ili propuštanju iz zakonskog opisa tog kaznenog djela te se postupak za to kazneno djelo može pokrenuti bilo gdje u UK. S tim u vezi, članak 12. stavak 4. taksativno propisuje svojstva koja mora imati fizička osoba (državljanstvo UK itd.) i pravna

45 Ministry of Justice, THE BRIBERY ACT 2010 Guidance about procedures which relevant commercial organisations can put into place to prevent persons associated with them from bribing, March 2011., dostupno na https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/181762/bribery-act-2010-guidance.pdf

46 Za izložene razloge obrane prema BA i kritiku istih usp. Sullivan, Bob, op. cit. (bilj. 40), str. 34.-38.; Ryznor, Margaret; Korkor, Samer, op. cit. (bilj. 9), str. 441.-443.; Mukwiri, Jonathan, op. cit. (bilj. 7), str. 21.-23.; Nicholls QC, Colin et al., op. cit. (bilj. 4), str. 66. i 110.; H. Deming, Stuart, op. cit. (bilj. 12), str. 141.-148.

osoba (osnivanje prema propisima UK-a) da bi postojala uska veza između te osobe i UK-a (treći kumulativni uvjet).

U pogledu prostornog važenja inkriminacije iz članka 7. BA propisano je pravilo neograničene (bezuvjetne) ekstrateritorijalne primjene, prema kojem nije odlučno je li radnja ili propuštanje koje je zakonsko obilježje toga kaznenog djela poduzeto na području UK ili drugdje, u kojem potonjem slučaju se postupak za to kazneno djelo može pokrenuti bilo gdje u UK.⁴⁷

Odredbom iz članka 11. BA propisan je sustav kaznenopravnih sankcija za kaznena djela iz toga zakona koji čine dvije vrste kaznenopravnih sankcija, i to kazna zatvora i novčana kazna. Kao što je to bio slučaj i sa sustavom kaznenopravnih sankcija prema ranije važećem normativnom okviru, BA propisuje sustav simetričnih kaznenopravnih sankcija koji karakterizira zapriječenost iste vrste i zakonskog okvira kaznenopravne sankcije i za davanje i za primanje mita.⁴⁸

Glede zakonskog izbora vrste i mjere kaznenopravne sankcije razlikuju se, s jedne strane, kaznenog djela iz članaka 1., 2. i 6. BA za koja je propisana kazna zatvora i novčana kazna, te s druge strane kazneno djelo iz članka 7. BA za koje je propisana samo novčana kazna s obzirom na to da je počinitelj tog kaznenog djela pravna osoba. Na propisanu vrstu i mjeru kaznenopravne sankcije utječe: (i) svojstvo osobe počinitelja, tj. radi li se o fizičkoj ili pravnoj osobi, pri čemu je, po prirodi stvari, kazna zatvora propisana samo za počinitelje koji su fizičke osobe, dok je u pogledu novčane kazne veća mjera zapriječena pravnoj osobi te (ii) vrsta postupka (sumarni postupak ili postupak po optužnici), pri čemu je veća mjera kaznenopravne sankcije propisana za postupke po optužnici.

Tako je za kaznena djela iz članaka 1., 2. i 6. BA propisano⁴⁹:

- za fizičke osobe:
  1. u sumarnom postupku, kazna zatvora u trajanju do 12 mjeseci ili novčana kazna do visine zakonskog maksimuma⁵⁰, ili oboje;
  2. u postupku po optužnici, kazna zatvora u trajanju do 10 mjeseci ili novčana kazna⁵¹, ili oboje;
- za sve druga osobe:
  1. u sumarnom postupku, novčana kazna do visine zakonskog maksimuma,⁵²
  2. u postupku po optužnici, novčana kazna.⁵³

Za kazneno djelo iz članka 7. BA propisana je novčana kazna⁵⁴ u postupku po optužnici.⁵⁵

47 Usp. Sullivan, Bob, op. cit. (bilj. 40), str. 32.-34.; Mukwiri, Jonathan, op. cit. (bilj. 7), str. 25-26; Nicholls QC; H. Deming, Stuart, op. cit. (bilj. 12), str. 128-130.

48 V. Yu, Geoneng, op. cit. (bilj. 15), str 47.-48.

49 V. članak 11. stavak 1. i 2. BA.

50 Zakonski maksimum novčane kazne iznosi 5.000,00 GBP u Engleskoj, Walesu i Sjevernoj irskoj, a 10.000,00 GBP, v. Explanatory Notes za članka 11. BA, dostupno na <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/23/notes/division/5/11>

51 Radi se o neograničenoj novčanoj kazni, v. Explanatory Notes, (op.cit. bilj. 47).

52 V. bilj. 47 *supra*.

53 V. bilj. 48 *supra*.

54 V. bilj. 51 *supra*.

55 V. članak 11. stavak 3. BA.

Donošenje BA izazvalo je interes za usporedbe s mjerodavnim zakonodavstvom Sjedinjenih Američkih Država, među britanskim i američkim pravnicima. Razlog tome leži u činjenici što je već 1977. godine u Sjedinjenim Američkim Državama donesen *Foreign Corrupt Practices Act* (u nastavku teksta: FCPA), savezni zakonom kojim je propisano kazneno djelo i kaznenopravne sankcije za davanje mita stranom javnom službeniku. Ključna normativna rješenja ovog zakona, pri čemu u prvom redu mislimo na zakonski opis kaznenog djela davanja mita stranom javnom službeniku i zakonsku definiciju pojma stranog javnog službenika, preuzeta su i u OECD Konvenciju preko koje su Sjedinjene Američke Države, kao jedna od potpisnica, svojim gospodarsko-političkim utjecajem težile tome da rješenja iz toga zakona putem OECD Konvencije nametnu i drugim državama, radi postizanja unificirane kaznenopravne zaštite protiv davanja mita u međunarodnom poslovanju. Stoga je donošenje BA poslužilo za usporedne analize zakonskih rješenja iz FCPA i BA u kojima se ističu poredbene razlike od kojih glavne u najkraćim crtama izlažemo u nastavku.⁵⁶

Prvo, postoje razlike u propisanim kaznenim djelima. Tako BA propisuje ukupno četiri kaznena djela koja sva inkriminiraju davanje i primanje mita, a FCPA propisuje samo dva kaznena djela. Prvo propisano kazneno djelo davanje mita stranom javnom službeniku (tzv. "*FCPA anti-bribery provision*") i usporedivo je s inkriminacijom iz članka 6. BA. Drugo se kazneno djelo odnosi na propuste poslovnog subjekta u ažurnom vođenju knjigovodstva (tzv. "*FCPA books and records and internal control provision*") u pogledu čega BA ne sadrži usporedivu regulativu. FCPA ne poznaje inkriminaciju kakvu propisuje članak 7. BA, a utoliko ni poseban razlog obrane koji BA propisuje u odnosu na tu inkriminaciju.

Drugo, daljnje se razlike ogledaju i u mjerama kaznenopravne sankcije. Tako FCPA za povredu "*anti-bribery provision*" zapriječio korporaciji novčanu kaznu u iznosu dvostruke vrijednosti plaćenog mita ili dvostruke vrijednosti tražene, odnosno primljene koristi ako je taj iznos veći, a fizičkoj osobi novčanu kaznu do iznosa od 100.000,00 USD i kaznu zatvora u trajanju do pet godina.

Treće, razlikuju se i propisani zakonski razlozi obrane. FCPA poznaje dva razloga obrane koji nisu propisani u BA. Prvi je razlog tzv. poticajnih odnosno ubrzavajućih plaćanja ("*facilitating or grease payments*") koji se odnose na plaćanja stranom javnom službeniku u svrhu ubrzavanja provođenja rutinskih i nediskrecijskih administrativnih radnji, ukoliko ta plaćanja nisu povezana s poticanjem tog službenika da donese odluku o dodjeli ili zadržavanju posla s određenom stranom. Drugi je razlog tzv. razumnih i *bona fide* troškova ("*reasonable and bona fide expenditure*") koji se svodi na dokaz obrane da se radilo o plaćanju kojem nedostaje koruptivna svrha.

Četvrto, postoje razlike i u pogledu ekstrateritorijalne primjene ovih propisa, pri čemu su odredbe BA o ekstrateritorijalnoj primjeni šireg dometa od onih sadržanih u

56 Usp. Hills, Lindsey: Universal anti-bribery legislation can save international business – a comparison of the FCPA and the UKBA in an attempt to create universal legislation to combat bribery around the globe, *Richmond Journal of Global Law & Business*, 469, 2014., str. 471.-492.; Richard, Samuel B.: To bribe a prince – clarifying the Foreign Corrupt Practices Act through comparison to the United Kingdom's Bribery Act of 2010, *Boston College International and Comparative Law Review*, vol. 37, Iss. 2, 2014., str. 419.-450; Obidairo, op. cit. (bilj. 5), str. 61.-78.; Ryznor, Margaret; Korkor, Samer, op. cit. (bilj. 9), str. 443.-453.

FCPA.

Peto, FCPA propisuje dvije vrste pregovaračkih sporazuma između obrane i optužbe kakve BA ne poznaje. Radi se o “*non-prosecution agreement (NPA)*” i “*deferred prosecution agreement (DPA)*”. Oba navedena sporazuma imaju isti sadržaj. Sadrže odredbu o okrivljenikovom priznanju krivnje i obvezama koje se okrivljeniku nameću pod određenim rokom, a može se raditi o obvezi plaćanja novčane kazne, vraćanja stečenog profita ili koristi, te o obvezi poduzimanja određenih proaktivnih mjera i postupaka u svrhu specijalne prevencije. Razlika je jedino u pravnom učinku ovih sporazuma. NPA ima učinak odgode kaznenog progona i ne evidentira se u sudskim evidencijama, a DPA u suštini ima učinak odgode optuženja te predstavlja optužnicu pod odgovornim uvjetom i rokom i podnosi se sudu. Ukoliko okrivljenik ispuní obveze preuzete tim sporazumima, izostat će kazneni progon okrivljenika odnosno pravni učinci optuženja okrivljenika. Tako pogodnost ovih sporazuma po okrivljenika leži u činjenici što mu omogućuju izbjegavanje teških posljedica kaznene osude za povredu “*anti-bribery provision*” među kojima je i zabrana obavljanja djelatnosti što je izrazito nepovoljno za poslovne subjekte. U praksi je primjena ovih sporazuma toliko česta da otvara pitanje same svrhe propisane kaznenopravne zaštite s obzirom na to da se velika većina predmeta riješi kroz mehanizam ovih sporazuma pa se, u konačnici, vrlo malen broj slučajeva sudski procesuirá.⁵⁷

Iako BA ne sadrži usporedive odredbe o sporazumijevanju obrane i optužbe, 2014. godine donesena je izmjena *Crime and Courts Act-a* iz 2013. godine kojom je uvedena mogućnost primjene DPA u pogledu kaznenih djela iz BA.⁵⁸

Zaključno, navedimo da usporedne analize uglavnom daju prednost zakonskim rješenjima iz BA, pozdravljajući kao poredbenu prednost prvenstveno inkriminaciju iz članka 7. BA i s njom povezani zakonski razlog obrane, kao i širi domet ekstrateritorijalne primjene BA, dok kritike naglašavaju potrebu proširenja zakonskih razloga obrane i jačanja pregovaračkog instrumenta između obrane i optužbe, sve po uzoru na FCPA.⁵⁹

Pritom, nailazimo i na prijedloge da se BA uzme kao pilot-zakon na svjetskoj razini u pogledu reguliranja kaznenopravne zaštite protiv davanja mita stranom javnom službeniku u međunarodnom poslovanju.⁶⁰

3. ZAKLJUČAK – KOMPARACIJA S HRVATSKIM PRAVNIM SUSTAVOM

Zaključno, iznosimo temeljne usporedne sličnosti i razlike između sustava kaznenopravne zaštite protiv davanja mita u UK (BA) i Hrvatskoj (KZ), i to u pogledu

57 V. Hills, Lindsey, op. cit. (bilj. 53), str. 478.-482.

58 Tako Nunez, Adalgiza A.: *International business, bribery, and criminal liability*, New Jersey Lawyer Magazine, June 2014., str. 65.-66.

59 Usp. Hills, Lindsey, op. cit. (bilj. 53), str. 490.-492.; Richard, Samuel B., op. cit. (bilj. 53), str. 446.-450.

60 Tako Richard, Samuel B., op. cit. (bilj. 53), str. 448.; a tako i Boles, Jeffrey R.: *The two faces of bribery – international corruption pathways meet conflicting legislative regimes*, Michigan Journal of International Law, vol. 35, Iss. 4, 2014., str. 713.

propisanih oblika kaznenih djela, počinitelja, radnje počinjenja te propisane vrste i mjere kaznenopravne sankcije.

Usporedbom propisanih oblika kaznenih djela, prvenstveno se uočavaju razlike. S jedne strane, BA u članku 1. propisuje dva oblika temeljnog kaznenog djela, od kojih je prvi davanje mita radi poticanja osobe ili nagrade osobi za neprikladno obavljanje funkcije ili aktivnosti, a drugi davanje mita u znanju ili uvjerenju da će prihvaćanje istog samo po sebi utemeljiti neprikladno obavljanje funkcije. S druge strane, KZ u propisivanju pojedinih oblika temeljnog kaznenog djela davanja mita iz članka 294. razlikuje davanje mita radi obavljanja nezakonite radnje ili nepoduzimanja dužne radnje (tzv. pravo aktivno podmićivanje odnosno posredovanje u tom podmićivanju iz stavka 1.) i davanje mita radi obavljanja zakonite radnje ili radi neobavljanja radnje koja se inače ne bi smjela obaviti (tzv. nepravo aktivno podmićivanje odn. posredovanje u tom podmićivanju iz stavka 2.). Razvidno je da su propisani pojedini oblici temeljnog kaznenog djela aktivnog podmićivanja u BA i KZ propisani polazeći od posve različitih kriterija razvrstavanja tih oblika. Dok BA polazi od kriterija poticanja na neprikladno obavljanje funkcije, nagrade za neprikladno obavljanje funkcije i utemeljenja neprikladnog obavljanja funkcije; KZ polazi od naravi službene ili druge radnje na obavljanje koje je davanje mita usmjereno. Pored toga, iz članka 1. BA dalo bi se iščitati da se kod davanja mita radi nagrade osobi za neprikladno obavljanje relevantne funkcije ili aktivnosti sankcionira i naknadno aktivno podmićivanje. S druge strane, KZ naknadno podmićivanje sankcionira samo kod pasivnog podmićivanja (kazneno djelo primanja mita iz članka 347. stavak 3. KZ-a), a ne i kod aktivnog podmićivanja.

Isto tako, razlikuju se i posebni oblici kaznenih djela davanja mita koje propisuju BA i KZ. Naime, KZ propisuje više posebnih oblika kaznenog djela davanja mita koji su razvrstani u različitim glavama tog zakona. To su: kazneno djelo primanja i davanja mita u postupku stečaja (čl. 251. KZ-a, Glava XXIV. KZ-a – Kaznena djela protiv gospodarstva), kazneno djelo davanja mita u gospodarskom poslovanju (čl. 253. KZ, Glava XXIV. KZ – Kaznena djela protiv gospodarstva), kazneno djelo davanja mita za trgovanje utjecajem (čl. 296. KZ-a, Glava XXVIII. KZ-a – Kaznena djela protiv službene dužnosti) i kazneno djelo podmićivanja zastupnika (čl. 339. KZ-a, Glava XXXI. KZ-a – Kaznena djela protiv biračkog prava.): Međutim, KZ ne poznaje inkriminacije usporedive s onima iz članka 6. BA (“*Bribery of foreign public officials*” – Davanje mita stranim javnim službenicima) i članka 7. BA (“*Failure of commercial organisations to prevent bribery*” - Propust komercijalne organizacije u sprječavanju mita).

Što se pak tiče kruga počinitelja kaznenog djela, tu se očituju sličnosti između BA i KZ. I u BA i u KZ se, kako u pogledu temeljnih oblika kaznenog djela davanja mita, tako i u pogledu propisanih posebnih oblika tog kaznenog djela, radi o općim kaznenim djelima (*delicta communia*) koja može počiniti svatko. Ovo uz iznimku kaznenog djela iz članka 7. BA koje je posebno kazneno djelo (*delictum proprium*) koje može počiniti samo ona osoba koja ima svojstvo komercijalne organizacije.

I u pogledu radnje počinjenja primjetne su sličnosti, ali i razlike. Naravno, a s obzirom na prethodno pojašnjenje razlike između posebnih oblika djela prema KZ i

BA, ovdje dolazi u obzir jedino usporedba radnje počinjenja temeljnih oblika kaznenog djela davanja mita prema KZ i BA. Tako se prema KZ-u, i kod tzv. pravog aktivnog podmićivanje odn. posredovanja u takvom podmićivanju iz članka 294. stavka 1., kao i kod tzv. nepravog aktivnog podmićivanja odn. posredovanje u takvom podmićivanju iz članka 294. stavka 2., radnja počinjenja sastoji u ponudi, davanju ili obećavanju mita ili u posredovanju pri takvom podmićivanju. S tim u vezi članak 87. stavak 22. KZ-a daje zakonsku definiciju mita, propisujući da je mito svaka nagrada, dar ili druga nepripadna imovinska ili neimovinska korist bez obzira na vrijednost. S druge strane, BA u članku 1. stavak 2. i 3. propisuje tri modaliteta radnje počinjenja. Prvi modalitet radnje počinjenja temeljnog kaznenog djela iz članka 1. stavak 2. i 3. BA sastoji se u ponudi, obećanju ili davanju financijske ili druge koristi. Drugi modalitet radnje počinjenja temeljnog kaznenog djela davanja mita iz članka 1. stavak 2. BA sastoji u poticanju osobe na neprikladno obavljanje relevantne funkcije. Treći modalitet radnje počinjenja temeljnog kaznenog djela davanja mita iz članka 1. stavak 2. BA sastoji u nagradi osobi za neprikladno obavljanje relevantne funkcije. Usporedbom opisane radnje počinjenja prema KZ i izloženih pojedinih modaliteta radnje počinjenja prema BA-u ukazuje se sličnost, točnije podudarnost, između radnje počinjenja prema KZ-u i prvog modaliteta radnje počinjenja prema BA. S druge strane, usporedne razlike ogledaju se u tome što u BA, za razliku od KZ-a, posredovanje pri podmićivanju nema narav radnje počinjenja, kao i u tome što KZ ne poznaje radnju počinjenja usporedivu s izloženim drugim i trećim modalitetom radnje počinjenje prema BA.

Najzad, preostaje usporediti zakonsku politiku kažnjavanja davanja mita prema BA i KZ. Usporedbe radi, ponavljamo već prethodno izloženu shemu normativnog okvira vrsta i mjera kaznenopravne sankcije za davanje i primanje mita prema BA: a) za fizičke osobe (i) u sumarnom postupku, kazna zatvora u trajanju do 12 mjeseci ili novčana kazna do visine zakonskog maksimuma (5.000,00 GBP u Engleskoj, Walesu i Sjevernoj Irskoj, a 10.000,00 GBP u Škotskoj), ili oboje; (ii) u postupku po optužnici, kazna zatvora u trajanju do 10 mjeseci ili neograničena novčana kazna, ili oboje; b) za sve druga osobe (i) u sumarnom postupku, novčana kazna do visine zakonskog maksimuma (5.000,00 GBP u Engleskoj, Walesu i Sjevernoj Irskoj, a 10.000,00 GBP u Škotskoj); (ii) u postupku po optužnici, neograničena novčana kazna; c) za kazneno djelo iz članka 7. BA propisana je neograničena novčana kazna u postupku po optužnici.

Što se tiče vrsta i mjera kaznenopravnih sankcija koje KZ propisuje za kazneno djelo primanja mita (članak 293.) i kazneno djelo davanja mita (članak 294.), za pravo pasivno podmićivanje (članak 293. stavak 1. KZ-a) propisana je kazna zatvora u trajanju od jedne do deset godina, za nepravo pasivno podmićivanje (članak 293. stavak 2. KZ-a) je propisana kazna zatvora u trajanju od jedne do osam godina, a za naknadno pasivno podmićivanje (članak 293. stavak 3. KZ-a) kazna zatvora u trajanju do jedne godine; dok je za pravo aktivno podmićivanje odnosno posredovanja u takvom podmićivanju (članak 294. stavka 1. KZ-a) propisana kazna zatvora u trajanju od jedne do osam godina, a za tzv. nepravo aktivno podmićivanje odnosno posredovanje u takvom podmićivanju (članak 294. stavka 2. KZ-a) propisana je kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina.

Apstrahiramo li razlike u pogledu vrste postupka i počinitelja, usporedba propisanih vrsta i mjera kaznenopravnih sankcija ukazuje na sljedeće razlike. Prvo, za razliku od BA, KZ ne pribjegava sustavu simetričnih kaznenopravnih sankcija odnosno propisivanju iste vrste i mjere kaznenopravne sankcije i za davanje mita i za primanje mita, već propisuje težu mjeru kaznenopravne sankcije (konkretno kazne zatvora) za kazneno djelo primanja mita nego za kazneno djelo davanja mita. Drugo, za razliku od BA, KZ ne propisuje novčanu kaznu kao kaznenopravnu sankciju ni za davanje ni za primanje mita nego propisuje (samo) kaznu zatvora. Treće, zapriječena mjera kazne zatvora koju propisuje KZ, kako za davanje mita, tako i za primanje mita, znatno je veća u usporedbi s onom koju propisuje BA.

Zaključno, proizlazi da se sličnosti između prethodno izloženog kaznenopravnog uređenja aktivnog podmićivanja u Republici Hrvatskoj i UK u najvećoj mjeri očituju u pogledu kruga počinitelja te, jednim dijelom, u pogledu radnje počinjenja, dok se bitne razlike očituju baš u pogledu zakonske politike kažnjavanja.

Summary

**COMPARATIVE LEGISLATIVE ANALYSIS OF ACTIVE
BRIBERY IN THE UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN
AND NORTHERN IRELAND**

Confronting socially unacceptable activities, especially corruptive criminal acts, including bribing, makes an important issue of every regulated legal system. The crucial part of such policies are the criminal polices. In this paper, the author deals with the criminal legislation of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, related to the matters of active bribing as one of the basic forms of corruptive behaviour.

While comparing the way the penal system is regulated in the said country, the author comments basic similarities and differences of the passive bribing legal regulation in the United Kingdom and the Republic of Croatia.

Key words: *gift; bribe, other benefit; corruption; organised criminality; bribing; punishing; purpose of punishing; punishment; imprisonment; criminal procedure; criminal sanctions.*

Zusammenfassung

**VERGLEICHENDE LEGISLATIVE ANALYSE DER
AKTIVEN BESTECHUNG IM VEREINIGTEN
KÖNIGREICH VON GROSSBRITANNIEN UND
NORDIRLAND**

Die Auseinandersetzung mit sozial inakzeptablen Aktivitäten, vor allem mit Korruptionsstraftaten darunter auch Bestechung, ist eine wichtige Frage jedes geregelten Rechtssystems. Der entscheidende Teil dieser Politik ist die Kriminalpolitik. In diesem Artikel beschäftigt sich der Autor mit der Strafgesetzgebung des Vereinigten Königreichs Großbritannien und Nordirland, die mit den Fragen der aktiven Bestechung als einem der Grundformen des Korruptionsverhaltens verbunden ist. Durch den Vergleich der Regelung des Strafvollzugs in den genannten Ländern kommentiert der Autor grundlegende Gemeinsamkeiten und Unterschiede der gesetzlichen Regelung der passiven Bestechung im Vereinigten Königreich Großbritannien und Nordirland und in der Republik Kroatien.

Schlüsselwörter: *Geschenk, Bestechung, zusätzlicher Nutzen; Korruption; organisierte Kriminalität; Strafe; Zweck der Strafe; Haft; Strafverfahren; strafrechtliche Sanktionen.*

Riassunto

ANALISI COMPARATA SULLA CORRUZIONE ATTIVA NEL REGNO UNITO DELLA GRAN BRETAGNA ED IRLANDA DEL NORD

La lotta ad attività socialmente deplorevoli, in particolare alla commissione di reati penali di corruzione tra i quali si annovera anche la dazione di tangenti costituisce una questione fondamentale di ogni sistema giuridico regolato. La parte centrale di tale politica è rappresentata dalla politica di matrice penale. Nel presente lavoro l'autore esamina la legislazione penale del Regno Unito della Gran Bretagna ed Irlanda del Nord con riferimento alla questione della corruzione attiva, quale uno dei comportamenti corruttivi di base. Illustrando in chiave comparata i sistemici giuridici penali dei menzionati paesi, l'autore si concentrerà sulle fondamentali similitudini e differenze della disciplina giuridica delle attività corruttive passive nel Regno Unito rispetto al sistema giuridico nazionale.

Parole chiave: *dono; tangente, altro vantaggio; corruzione; criminalità organizzata; dazione di tangente; punizione; funzione della sanzione; pena; pena detentiva; procedimento penale; sanzioni penali.*